

2004. gada 28. jūnijs

Vienošanās kopsavilkums attiecībā uz Konstitucionālo līgumu

Šis ir neoficiāls pagaidu dokuments, ko sagatavojusi Komisija, lai nodrošinātu tūlītēju informāciju. Dokumentam nav juridiska spēka, un tajā var nebūt atspoguļoti Eiropas iestādēs pārstāvētie viedokļi.

Eiropas Konstitucionālā līguma projekta kopsavilkuma pagaidu variantu ir sagatavojis Starpvaldību konferences sekretariāts. Ar to var iepazīties *Futurum* (tīmekļa vietne, kas paredzēta informācijai par Eiropas Savienības nākotni) Interneta adresē <http://europa.eu.int/futurum>.

Jāpatur prātā, ka Konstitūcija vēl jāpārtulko visās ES oficiālajās valodās, dalībvalstu un valdību vadītājiem tā jāparaksta (tas varētu notikt 2004. gada oktobrī vai novembrī) un visām dalībvalstīm tā jāratificē saskaņā ar to konstitucionālajiem noteikumiem (apstiprinot parlamentā un/vai rīkojot referendumu). Konstitūcija stāsies spēkā tikai tad, kad to būs ratificējušas visas dalībvalstis.

SĪKĀKA INFORMĀCIJA PAR KONSTITŪCIJU ATRODAMA

FUTURUM Interneta adresē

<http://europa.eu.int/futurum>

VIENOŠANĀS KOPSAVILKUMS ATTIECĪBĀ UZ KONSTITUCIONĀLO LĪGUMU¹

Viens no pēdējo gadu ievērojamākiem notikumiem ir bijis tas, ka Konstitūcijas izstrāde tika uzticēta Konventam, kurā pārstāvji no dalībvalstu parlamentiem, Eiropas Parlamenta, dalībvalstu valdībām un Komisijas atklāti apspriedās par Eiropas Savienības nākotni. Šīm apspriedēm bija necerēti panākumi. Starpvaldību konference, kurai bija jāpieņem galīgais lēmums, ir lielākoties ņēmusi vērā Konventa priekšlikumus. Lai gan Starpvaldību konference ir izdarījusi daudz redakcionālu labojumu, būtiskas pārmaiņas attiecas tikai uz kvalificēto balsu vairākumu.

Kādi tad ir galvenie Eiropas Konstitūcijas aspekti?

Eiropas Savienībai būs vienots pamatdokuments - Konstitūcija

Eiropas Savienība ir veidojusies pakāpeniski, un tās pamatā ir dažādi līgumi, kas noslēgti dažādos vēstures posmos. Tāpēc Eiropas veidošanās procesu pašlaik ir visai grūti izprast.

Pašreizējo Eiropas Kopienu un Eiropas Savienības vietā turpmāk būs tikai Eiropas Savienība. Trīs “pīlāri” būs apvienoti, tomēr saglabāsies īpašas procedūras ārpolitikas, drošības un aizsardzības jomā. ES un EK līgumi, kā arī visi līgumi, ar kuriem tos groza un papildina, tiks aizstāti ar “Līgumu par Konstitūciju Eiropai”.

Līguma tekstā iekļaujot Pamattiesību hartu, skaidri apliecinot Eiropas Savienības vērtības un mērķus, kā arī principus, kas nosaka ES un tās dalībvalstu savstarpējās attiecības, šo pamattekstu varam dēvēt par mūsu Konstitūciju. Turklāt tajā ir skaidrāk formulēta kompetenču sadale, kā arī ietverts vienkāršots juridisko instrumentu un procedūru kopums. Turpmāk eirolikumus tāpat dēvēs par likumiem.

Tomēr juridiskā ziņā Konstitūcija ir līgums, tāpēc tā stāsies spēkā tikai tad, kad to būs ratificējušas visas dalībvalstis, un dažās dalībvalstīs ratifikācija būs saistīta arī ar plašu sabiedrisku apspriešanu. Jānorāda, ka turpmāk visi grozījumi Konstitūcijā būs jāizdara, dalībvalstīm vienprātīgi vienojoties un visām dalībvalstīm tos ratificējot. Tomēr dažiem grozījumiem, piemēram, attiecībā uz kvalificētā balsu vairākuma piemērošanas jomas paplašināšanu, būs vajadzīgs tikai Eiropadomes vienprātīgs lēmums. Konstitūcija paredz arī panākt labāku sadarbību jeb strukturētu sadarbību aizsardzības jomā.

¹ Šis ir neoficiāls dokuments, ko sagatavojusi Komisija, lai nodrošinātu tūlītēju informāciju. Dokumentam nav juridiska spēka, un tajā var nebūt atspoguļoti Eiropas iestādēs pārstāvētie viedokļi.

Uzlabota iestāžu sistēma

Dalībvalstu viedokļu atšķirībām pievērstā uzmanība, jo īpaši saistībā ar kvalificēta balsu vairākuma definēšanu un Komisijas sastāvu, ir mazliet aizēnojusi to, ka Starptautību konference lielā mērā ir atbalstījusi Konventa centienus veikt reformas un padarīt pārredzamāku iestāžu sistēmu.

Faktiski Konstitūcijā ir precizētas Eiropas Parlamenta, Padomes un Komisijas funkcijas. Jo īpaši tajā ir identificēti dažādie Komisijas uzdevumi, tostarp tai piešķirtās gandrīz ekskluzīvās tiesības uz likumdošanas iniciatīvu, izpildvaras funkcija un pienākums nodrošināt Eiropas Savienības ārējo pārstāvību visās jomās, izņemot kopējo ārpolitiku un drošības politiku. Konstitūcijā ir nostiprināts starpiestāžu programmu izstrādes princips, un iniciatīva šajā ziņā ir nodota Komisijai. Konstitūcijā ir ievērojami paplašināta koplēmuma procedūras piemērošanas joma, un koplēmuma procedūru turpmāk dēvēs par likumdošanas procedūru (Parlaments un Padome kopīgi pieņems 95 % eirolikumu).

Svarīgākais institucionālais jauninājums ir Eiropas Savienības ārlietu ministra amata izveide. ES ārlietu ministrs pārstāvēs Eiropas Savienību starptautiskajā līmenī. Šajā amatā būs apvienoti pienākumi, ko pašlaik veic Augstais pārstāvis kopējās ārpolitikas un drošības politikas jautājumos un ārējo attiecību komisārs. Ārlietu ministru pilnvaros Kopējās ārpolitikas un drošības politikas padome, bet viņš būs pilntiesīgs Komisijas loceklis un līdz ar to pildīs Komisijai uzticētos pienākumus ārējo attiecību jomā, kā arī atbildēs par pārējo ES ārējās darbības aspektu koordināciju. Turklāt ārlietu ministrs būs arī Ārējo attiecību padomes priekšsēdētājs. Tā kā Eiropas Savienībai tagad būs vienota tiesību subjekta statuss, tai būs arī lielāka loma starptautiskajās norisēs.

Konstitūcija paredz, ka Eiropadome ir no Eiropas Savienības Padomes nošķirama iestāde. Eiropadomi vadīs priekšsēdētājs, kam būs ierobežotas pilnvaras un ko iecels amatā uz divarpus gadiem. No otras puses, pretēji tam, ko bija ierosinājis Konvents, tiks saglabāta dalībvalstu prezidentūras rotācija divreiz gadā dažādajās ES Padomes formācijās (izņemot Ārlietu padomi), kaut gan ir paredzēta trīs valstu "komandas prezidentūra". Šo sistēmu būs iespējams turpināt uzlabot, jo Eiropadome to varēs grozīt, pieņemot lēmumu ar kvalificētu balsu vairākumu.

Apspriežot iestāžu sastāvu, Starptautību konference nolēma maksimālo locekļu vietu skaitu Eiropas Parlamentā palielināt līdz 750. Šīs vietas dalībvalstīm piešķirs saskaņā ar "līdzsvaroti proporcionālas pārstāvības" principu, kur minimālais skaits ir sešas un maksimālais skaits - deviņdesmit sešas vietas. Katrai dalībvalstij piešķirto vietu skaits tiks precizēts līdz Eiropas vēlēšanām 2009. gadā.

Starptautību konference nolēma saglabāt pašreizējo Komisijas sastāvu - katrai dalībvalstij vienu komisāru - līdz 2014. gadam. Pēc tam Komisijā būs tāds komisāru skaits, kas atbildīs divām trešdaļām dalībvalstu skaita. Komisijas locekļus izraudzīsies atbilstoši sistēmai, kuras pamatā būs vienlīdzīga rotācija dalībvalstu vidū, kā tika noteikts jau Nicas līgumā.

Kā zināms, visgrūtākais, ar ko Starpvaldību konferencei nācās saskarties, bija definēt kvalificētu balsu vairākumu ES Padomes lēmumu pieņemšanas procesā. Saskaņā ar Konventa ierosinājumu turpmāk Padome lēmumus pieņems, pamatojoties uz dalībvalstu un iedzīvotāju skaita divkāršu vairākumu, tādējādi nodrošinot Eiropas Savienības divkāršo leģitimitāti. Taču Starpvaldību konference nolēma palielināt divkāršā vairākuma sliekšņus. Starpvaldību konference nolēma, ka dalībvalstu vairākumu nodrošinās nevis 60 % iedzīvotāju, kā līdz šim, bet būs vajadzīgs 55 % to dalībvalstu atbalsts, kas aptver 65 % no ES iedzīvotājiem. Šī definīcija ir papildināta vēl ar diviem aspektiem. Pirmkārt, lai izvairītos no tādiem gadījumiem, kad iedzīvotāju skaita pārsvara dēļ tikai trīs (lielās) dalībvalstis spētu bloķēt Padomes lēmuma pieņemšanu, bloķējošais mazākums jāveido vismaz četrām dalībvalstīm. Turklāt Padomes locekļi, kuri dalībvalstu vai iedzīvotāju līmenī skaitliski pārstāv vismaz trīs ceturtdaļas bloķējošā mazākuma, var pieprasīt, lai balsojums tiktu atcelts un lai debates tiktu turpinātas pietiekami ilgu laiku, tā ļaujot panākt plašāka mēroga konsensu Padomē.

Progress brīvības, drošības un tiesiskuma telpas veidošanā, kā arī kopējās ārpolitikas un drošības politikas jomā

Konvents nav atjauninājis visas Eiropas Savienības politikas jomas. Lielākā daļa noteikumu, kas reglamentē ES politiku, nav mainīta. Atšķirībā no, piemēram, Vienotā Eiropas akta vai Māstrihtas līguma, ar Konstitūciju nav būtiski paplašinātas Eiropas Savienības kompetences.

Taču Konstitūcijā ir ievērojami grozīti noteikumi tieslietu un iekšlietu jomā, lai atvieglotu un sekmētu brīvības, drošības un tiesiskuma telpas izveidi. Faktiski visās attiecīgajās jomās turpmāk piemēros Kopienas metodi. Turklāt uz šīm jomām lielā mērā attieksies kvalificētais balsu vairākums. Tomēr šajās jomās, proti, attiecībā uz tiesu iestāžu sadarbību krimināllietās un attiecībā uz policiju sadarbību, ir saglabātas vai ieviestas dažas specifiskas iezīmes.

Konstitūcijā ir pārskatīti noteikumi par ārējām attiecībām, tomēr kopējā ārpolitika un drošības politika joprojām ir nodalīta no pārējiem ES ārējās darbības aspektiem, un tas nosaka iestāžu uzdevumus un attiecīgās procedūras. Taču, izveidojot ES ārlietu ministra amatu, kura uzdevums būs vairot dalībvalstu savstarpējo uzticēšanos un “Eiropas refleksu” jeb solidaritāti, nepārprotami tiek pastiprināta Eiropas Savienības loma starptautiskajās norisēs, visos tās aspektos. Turklāt tas, ka būs iespēja pastiprināt dalībvalstu sadarbību aizsardzības jomā, vairo uzticēšanos ES ārpolitikai.

Attiecībā uz dažām citām politikas jomām, piemēram, ekonomikas vadību, Komisija būtu gribējusi paplašināt ES rīcības iespējas. Taču būtiskas pārmaiņas ir saistītas tikai ar turpmāku kvalificētā balsu vairākuma piemērošanas jomas paplašināšanu un koplēmuma procedūras vispārīnāšanu. Lai gan papildus ir pieņemti daži īpaši noteikumi, nodokļu politikas jomā un daļēji arī sociālās politikas un kopējās ārpolitikas un drošības politikas jomā ir saglabāts vienprātības princips. Vēl tikai jāpārlicinās, vai tā dēvēto “tiltu” esamība, kas ļauj pieņemt vienprātīgu lēmumu par to, ka turpmāk kādā

konkrētā jomā jāpiemēro kvalificēts balsu vairākums, būs pietiekama, lai saglabātu ES spēju rīkoties. Paturot prātā Eiropas Savienības turpmāku attīstību, jāņem vērā arī tas, ka likumi par pašu resursiem un finanšu plāniem jāpieņem vienprātīgi, tāpat kā labojumi pašā Konstitūcijā.

Demokrātiskāka un pārredzamāka sistēma

Konstitūcijā ir ieviesti un tās pamattekstā apliecināti vairāki svarīgi noteikumi, kuru mērķis ir padarīt ES iestādes demokrātiskākas, pārredzamākas, vieglāk kontrolējamās un iedzīvotājiem tuvākas. Piemēram, Konstitūcija pilsoņiem paredz tiesības lūgt Komisiju iesniegt likumdevējam attiecīgu priekšlikumu, ja lielā daļā dalībvalstu viņiem izdodas savākt vienu miljonu parakstu. Padomes sēdēm jābūt atklātām, ja tās ir saistītas ar likumdošanu. Ir pastiprināta Eiropas Parlamenta nozīme. Dalībvalstu parlamenti jāinformē par visām jaunajām Komisijas iniciatīvām, un ja viena trešdaļa parlamentu uzskata, ka kāds priekšlikums neatbilst subsidiaritātes principam, tad šis priekšlikums Komisijai ir jāpārskata. Jauniem noteikumiem par līdzdalības demokrātiju un labu pārvaldību tagad būs konstitucionāls statuss. Harta garantēs labāku pamattiesību aizsardzību.